

Herintroductie van dassen

Han Derckx

In De Levende Natuur van augustus 1998, themanuumer over kleine marterachtigen, beschrijven Mulder en Broekhuizen hun onderzoek naar de herintroductie van dassen langs de Regge en Overijsselse Vecht en in het Friese Tjongerdal, waarbij zij aangeven slechts beperkte en voorlopige conclusies te kunnen trekken.

In deze bijdrage worden deze conclusies vergeleken met de resultaten van genoemde en andere uitzetprojecten. Daartoe is een overzicht gemaakt van alle grotere uitzetprojecten waaraan Das&Boom haar medewerking heeft verleend. Hierbij wordt tevens aangegeven hoe de dassenpopulaties in de uitzetgebieden er thans, in 1998, voor staan.

Tabel 1 geeft een overzicht van de uitzetacties waaraan Das&Boom haar medewerking heeft verleend. In enkele gebieden waren er vóór de uitzetting al een of twee bewoonde burchten.

Het aantal bewoonde burchten in de uitzetgebieden nam toe van zes naar 57. Zelfs in het dal van de Regge en Vecht is er een behoorlijk aantal bewoonde burchten, ondanks de hoge sterfte onder de uitgezette dieren. Enerzijds komt dit doordat enkele uitgezette dieren voor nakomelingen hebben gezorgd, anderzijds doordat dieren van elders zich met succes aansloten bij de nieuwe groep. De laatste lande-

lijke dassencensus signaleert een landelijke toename van de Das van ruim 15% in de jaren 1990-1995. In de uitzetgebieden was in de jaren voorafgaand aan de uitzetacties zonder uitzondering sprake van achteruitgang.

Bijzetten van dassen

Mulder en Broekhuizen constateren dat het bijzetten van Dassen, nadat in een eerder stadium een aantal Dassen min of meer gelijktijdig is uitgezet, niet zinvol is. Terecht merken zij op dat hun hoeveelheid feitenmateriaal (twee bijgezette dieren) beperkt is. Mulder en Broekhuizen

veronderstellen bovendien dat een eerder uitgezette Das kwam te overlijden door het later bijzetten van een andere.

Onze ervaringen zijn anders. Het bijzetten van 16 dassen langs de Tjonger en het uitzetten van Dassen in gebieden met bewoonde burchten was zonder meer succesvol. Juist door het bijzetten kan een populatie geleidelijk worden uitgebreid en worden de onvermijdelijke verliezen opgevangen. Het is immers onmogelijk om sterfte door onnatuurlijke oorzaken volledig uit te bannen.

Aanbevelingen

Mulder en Broekhuizen bevelen onder meer aan om Dassen in een uitwenren een zo natuurlijk mogelijke kunstburcht en zo mogelijk een tweede kunstburcht nabij de uitwenren aan te bieden. Door ons wordt, indien mogelijk, de ren geplaatst om een verlaten, vervallen burcht.

Verder bevelen Mulder en Broekhuizen aan dat de uitzetrennen niet duur hoeven te zijn. Schapengas met enkele stroomdraden noemen zij afdoende; het gas kan zo laag zijn dat een toegangspoortje niet nodig is. Onze ervaring is dat het raster zeer degelijk moet zijn om voortijdige ontsnapping te voorkomen. Ontsnappingsen verhinderen immers dat de Dassen zich goed hechten aan hun omgeving.

Voor uitzetrennen bestaan de duidelijke 'richtlijnen betreffende herintroductie van Dassen', opgesteld in juni 1989 door het Landelijk Beheersoverleg Dassen. Ook besteedde de laatste Evaluatienota Dassenbeleid de nodige aandacht aan de eisen die aan uitzetrennen zijn te stellen.

Het telemetrisch onderzoek betrof een kleine onderzoekspopulatie van met zorg en moeite opgevangen dieren. Het is voor ons onbegrijpelijk dat risico's werden genomen met de uitzetrennen ondanks de ten opzichte van het gehele project slechts geringe extra kosten.

Een uitgezette Das terug in de natuur (foto: V. te Plate, Das & Boom).

Tabel 1. Overzicht uitzetacties van Dassen. De toename in het aantal bewoonde burchten is niet uitsluitend het directe gevolg van uitzettingen. Dit komt ook door spontane vestigingen van nakomelingen (o.a. van uitgezette dieren) of van dieren van elders.

gebied	aantal bewoonde burchten vóór uitzetting	datum eerste uitzetting	aantal bewoonde burchten in 1998	aantal dassen uitgezet t/m oktober 1998	dood t/m oktober 1998
Maas&Waal	2	220189	6	22	14
Dommeldal ten zuiden van Den Bosch	2	030389	11	5	4
Herperduin, Ravenstein	0	041192	3	26	8
stuwwal Nijmegen Groesbeek	1	301087	6	21	6
de Meinweg	0	271190	2	10	1
dal van Regge en Vecht	1	160392	6	13	12
dal van Tjonger en Linde	0	261093	11	25	10
Achterhoek, Winterswijk	0	101097	3	20	0
totaal	6		57	142	55

De Levende Natuur

Door Das&Boom worden uitzetrennen gebruikt van deugdelijk gaas. Dit gaas wordt ca een halve meter ingegraven. Bovendien wordt er aan de binnenzijde van de ren, horizontaal en juist onder de grond een gazen flap bevestigd. Een ren is ca 1,50 meter hoog, met aan de bovenzijde een naar de binnenzijde van de ren omgebogen flap. De toegangspoort is degelijk en goed afsluitbaar. Deze constructie houdt Dassen zo lang als wenselijk op hun plaats. Bovendien dienen deze rennen ongewenste, al dan niet kwaadwillige indringers (mensen, honden) buiten de deur te houden. Toezicht op de rennen en in de omgeving is absoluut nodig. Zo bleek dat in het Tjongerdal hardnekkig Vossen werden bestreden met vergiftigd aas. Dat kon ook voor Dassen gevaar opleveren. Toezicht op de rennen en in het veld heeft dit kwaad met succes bestreden. Medio 1994 kwam bij ons een melding binnen van een dode uitgezette Das die samen met een kat en Vos was begraven. Ook dit kan duiden op stroperij, hoewel nader onderzoek daarover geen uitsluitsel meer kon geven.

Tot slot zijn duurzame rennen nodig, opdat zij in meerdere opeenvolgende jaren gebruikt kunnen worden voor bijzettinnen.

Volgens Mulder en Broekhuizen dient men bij het bijzetten van Dassen een afstand van vijf tot tien kilometer tot de dichtstbijzijnde bewoonde burcht aan te houden. Dat komt niet met onze ervaringen overeen. Dassen worden in de regel bijgezet aan de rand van een bestaand territorium, dat wil zeggen op ongeveer een kilometer van een bewoonde burcht. De verwachting en de ervaring is dat de 'vrije' Dassen de Das(-sen) in de uitzetren ontdekken voordat de ren wordt opengesteld. Zo kunnen de Dassen aan elkaar wennen. Zet je een Das verder van de bewoonde dassenwereld bij, dan is de kans zeer groot dat het dier na openstelling gaat zwerven en de andere dassen misloopt. Overigens is het niet zinvol volwassen mannetjes bij te zetten. Dat levert grote kans op conflicten op.

Een andere aanbeveling van Mulder en Broekhuizen betreft het bijzetten van zeer jonge verweerde dassen. Zij suggereren deze dieren in een uitwenren vlak naast de burcht te plaatsen waar hun overleden moeder woonde. Het idee is dat de reste-

rende bewoners van deze burcht de jonge dassen adopteren. Deze suggestie snijdt in Engeland - de auteurs baseren zich op de Britse onderzoeker Woodroffs - wellicht hout. Het gemiddeld aantal dassen per burcht ligt daar beduidend hoger. Maar in Nederland zijn burchten na het doodrijden van de zogende moeder en het wegvangen van de jongen meestal onbewoond. Bovendien zijn de dagelijkse verzorging en toezicht op een veldlocatie erg tijdrovend.

Tot slot

De voortijdige ontsnappingen van de dassen leidden in het telemetrisch onderzoek tot een continue reeks van ad hoc acties. Bij deugdelijke rennen was het mogelijk geweest sturend op te treden, met voor iedere Das de gewenste uitwenperiode in de uitzetren. Daarnaast is er ons inziens ook op een andere wijze sprake geweest van ongewenste interferentie tussen onderzoeker en zijn object. Mulders verslagen en rapport maken melding van het soms van

Een Das wordt uitgezet
(foto: V. te Plate, Das & Boom).

Een uitzetren in aanbouw
(foto: V. te Plate, Das & Boom).

zeer nabij volgen van de dieren; twee dieren worden praktisch voor de ogen van de onderzoeker doodgereden. Verder overlijdt er een dier door weefselwoekering rondom de ingebrachte zender.

Dankzij ons continue mortaliteitsonderzoek heeft Das&Boom een nagenoeg compleet beeld van de onnatuurlijke sterfte onder dassen. Uitzetregio's krijgen daarenboven speciale aandacht. Het bleek, dat er in de onderzoeksregio's een grote sterfte onder de uitgezette dieren plaats vond. Dat komt niet overeen met onze ervaringen in andere uitzetregio's.

Mulder en Broekhuizen proberen hun betoog naar andere diersoorten uit te werken. Verbazing wekt hun suggestie dat de wens tot uitzetten van dassen vooral lijkt 'te worden ingegeven doordat dassen die in de problemen komen worden opgevangen en dus ook weer moeten worden losgelaten'. De herintroductie is echter puur rijksbeleid, vastgelegd in het in 1985 door regering en de Tweede Kamer aanvaarde Dassenbeheersbeleid. Wat betreft het uitzetbeleid heeft de minister gekozen te werken met dassen uit eigen land die zonder ingrijpen verloren zouden zijn gegaan. Het registreren van doodgereden dassen, het opvangen van gewonde en verweerde dassen en het uitzetten staan in dienst van dit beleid. En juist door deze drie zaken is er een breed draagvlak onder bestuurders en bevolking ontstaan voor het veiligstellen van de Das en zijn leefgebieden.

Mulder en Broekhuizen stellen dat de natuurwinst die herintroductie van Dassen oplevert, moeilijk af te wegen valt tegen de hoge kosten en inspanningen. Als stellige overtuiging, gebaseerd op 15 jaar ervaring van zeer dichtbij, kan ik zeggen dat het met de Das in Nederland de goede kant op lijkt te gaan dankzij hardnekkig volgehouden en veelzijdig beleid, met tal van nauw samenhangende acties. Bovendien vervult de Das een belangrijke rol in het op gang brengen van natuurbeleid in de zogeheten witte gebieden en verbindingzones. Het is overigens mijns inziens aan bestuurders om uiteindelijk de kosten en baten tegen elkaar af te wegen. Zij zullen dit kunnen doen op basis van de volgende Evaluatie Dassenbeleid die in 1999 plaatsvindt.